

Av. Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı

GENEL OLARAK ARABULUCULUK

I.GİRİŞ

Arabuluculuk, ülkemiz gündemine 2000’li yılların başında girmiştir. Daha çok akademik çevrelerin üzerinde durduğu bir konuydu. Dünyada ise 40 yıldan beri uygulanan bir yöntemdi.

2008 Yılında meclise sevk edilen Arabuluculuk Kanunu 2012 Yılında 6325 sayıyla kabul edildi.

Arabuluculuk, yalnızca hukuk fakültesi mezunlarından en az beş yıllık mesleki kıdemi olanlara tanınmış bir ayrıcalıktır¹.

Kanunun ilk halinde arabuluculuk isteğe bağlıydı. Zorunluluk içermiyordu. 2018 Yılı başından itibaren iş hukukundan doğan davalarda, 2019 Yılı başından itibaren de ticaret hukukundan doğan davalarda arabuluculuk zorunlu hale getirilmiştir. Her iki uyuşmazlıkta da arabuluculuk dava şartı haline getirildiği için, arabuluculuk sürecinde anlaşma olmadığında dava açılabilir.

Makalemde arabuluculukla ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde konu anlatılmaya çalışılacaktır.

II. GENEL OLARAK ARABULUCULUK

a. Arabuluculuk Nedir?

Arabuluculuk bir yöntemdir.

Sistemik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve kamu hizmeti olarak yürütülen ihtiyari bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir.

b. Arabuluculuğun Temel İlkeleri

Arabuluculuğun temeli iradi, eşit ve gizli olmasıdır.

¹ Dünyada arabuluculuğu, yalnızca hukuk fakültesi mezunlarına yaptırılan tek ülkemiz. Örneğin Çalışma Bakanlığı İş Müfettişleri, görevleri gereğince hep işçi şikayetlerini inceleyip, denetler. Ama aynı iş müfettişleri, iş uyuşmazlıklarında arabuluculuk yapamazlar. Bu çelişkili durumun gelecekte giderileceğini umuyoruz.

Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda tamamen serbesttir.

Yine taraflar, arabulucuya başvurmada, arabuluculuk sürecinde eşit haklara sahiptir.

Aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu ve taraflar, arabuluculuk sürecindeki bilgi ve belgeleri gizli tutmakla yükümlüdürler.

c. Arabuluculuk Görevi

Arabulucular, görevlerini özenle ve bizzat kendileri yerine getirirler.

Arabuluculuk görevinin bir kısmını dahi bir başkasına devredemez.

Arabulucular, görevlerini tarafsızlığı hakkında şüpheye yol açacak tutum ve davranışta bulunmadan yerine getirirler.

Arabulucu, taraflar arasında eşitliği gözetmekle yükümlüdür.

Arabulucular, bu sıfatla görev yaptığı uyuşmazlıkla ilgili olarak açılan davada avukatlık yapamaz.

Arabulucular reklam yapamazlar.

Arabulucular sadece hakim tarafından yapılabilecek işlemleri de yapamazlar.

Taraflara hukuki tavsiyelerde bulunamaz. Ancak, tarafların çözüm üretemediklerinin ortaya çıkması hâlinde arabulucu menfaat temelli bir çözüm önerisinde bulunabilir.

Arabulucular, arabuluculuk siciline kayıt yaptırdıklarında ve sicile kayıtlı olmaya devam ettikleri yıllarda aidat öderler.

d. Arabulucuya Başvuru

Taraflar dava açılmadan önce veya davanın görülmesi sırasında arabulucuya başvurma konusunda anlaşabilirler.

Taraflardan biri diğerine uyuşmazlığı arabulucuya götürme teklifine karşı, 30 gün içinde olumlu cevap verilmezse teklif reddedilmiş sayılır.

Mahkeme de taraflara arabulucuya başvurabilecekleri hususunu hatırlatır. Taraflar kabul ederse, mahkemece üç ayı geçmemek üzere ertelenir. Bu süre, tarafların birlikte başvurusu üzerine bir defaya mahsus olmak üzere üç aya kadar uzatılabilir.

e. Arabuluculuk Görüşmesi

Arabuluculuk müzakerelerine taraflar bizzat, kanuni temsilcileri veya avukatları aracılığı ile katılabilirler. Tarafların açık rızasıyla uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilecek uzman kişiler de müzakerelerde hazır bulundurulabilir.

Çok kere arabuluculuk sürecine yalnızca avukatlar katılmaktadır.

Arabuluculuk süreci, dava açılmadan önce arabulucuya başvuru hâlinde, tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Dava açılmasından sonra arabulucuya başvuru hâlinde ise bu süreç, mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarca kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurma konusunda anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

Arabuluculuk sürecinin başlamasından sona ermesine kadar geçirilen süre, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

f. Arabuluculuk Görüşmesinin Sona Ermesi

Tarafların uyuşmazlık konusu üzerinde anlaşmaya varırlarsa arabulucuk görüşmesi sona erecektir. Yine bunun gibi taraflardan biri veya her ikisi görüşmeden çıkarsa, arabulucu tarafından çaba göstermenin gereksiz olduğu tespit edilirse, uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığı anlaşılırsa arabuluculuk görüşmesi sona erdirilir.

Arabulucuğun sonunda son tutanak düzenlenir.

g. Dava Şartı Haline Getirilen Arabuluculuk

Arabuluculuk bürosuna başvurulmasından, son tutanağın düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede, zamanaşımı durur, hak düşürücü süre işlemez.

Kanunda sayılan konularda dava açılmadan önce mutlaka arabulucuğa başvurulmuş ve anlaşmaya varılamamış olmalıdır. İşçilik alacağı 3 kalem ve anlaşılan 2 kalem ise anlaşılamayan örneğin yıllık izin ücreti ise, dava konusu sadece yıllık izin ücreti olacaktır. Diğer iki kalemden örneğin kıdem ve ihbar tazminatı konusunda anlaşılmış ve durum son tutanakta anlaşılan ve anlaşılmayan hususlar içinde gösterilmiştir.

Bu nedenle, dava evrakları arasında arabuluculuk son tutanağı mutlaka eklenmektedir, eklenmesi unutulmuşsa hakim bir haftalık kesin süre vererek tutanak dava dosyasına konulmaktadır. Aksi halde dava usulden reddedilmektedir.

Arabuluculuğa başvurulmaksızın doğrudan dava açılmışsa dava, dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilir.

Tıpkı mahkemelerin yer yönünden yetkileri gibi, başvuru karşı tarafın, yerleşim yerindeki veya işin yapıldığı yerdeki adliye arabuluculuk bürosuna yapılır.

Adliyesinde arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde ise bu görev bir sulh hukuk mahkemesine yazı işleri müdürlüğüne verilir.

ga. Arabulucunun Görevlendirilmesi

Dava şartı arabuluculukta arabulucu, arabuluculuk bürosu tarafından görevlendirilir.

Arabulucu, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanlıklarına bildirilen listeden seçilir.

gb. Arabuluculuk Görüşmesi

Arabuluculuk görüşmelerine taraflar, bizzat katılabilecekleri gibi, kanuni temsilcileri veya avukatları, idareler ise oluşturacakları komisyonlar aracılığıyla katılabilirler.

Arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren üç hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre zorunlu hallerde arabulucu tarafından en fazla bir hafta uzatılabilir.

Görüşme sonunda anlaşılmışsa ya da konulardan bazıları hakkında anlaşılmışsa anlaşma tutanağı düzenlenir, anlaşılmayan konular hakkında da anlaşmama son tutanağı düzenlenir.

Taraflardan biri görüşmeye katılmadığı için arabuluculuk faaliyeti sona ermişse, durum son tutanakta belirtilir ve açılacak davada görüşmeye katılmayan taraf haklı çıksa bile yargılama giderlerinin tamamını öder, lehine vekalet ücretine hükmedilmez.

gc. Arabuluculuk Ücreti

Arabuluculuk süreci sonunda bir anlaşma sağlanmışsa % 6 oranındaki arabuluculuk ücretini taraflar eşit olarak öder.

Anlaşmama durumunda iki saatlik ücret (170 x 2 saat =340 TL), Adalet Bakanlığı tarafından ödenir. Ödenen bu tutar, yargılama sonunda haksız çıkan tarafça yargılama gideri olarak ödenir.

h. Arabulucular Sicili

Arabuluculuk yapma yetkisi olanlar, Adalet Bakanlığı tarafından tutulan arabulucular sicilinde kayıtlıdır.

Arabulucular siciline kayıtlı olabilmek için;

Türk vatandaşı olmak, arabuluculuk sınavını kazanmak, belli suçlardan mahkum olmamak, aidatı ödemek, gerekir.

Arabulucularda aranan şartları taşımayanların, arabuluculukla ilgili yükümlülükleri yerine getirmediği için uyarıldığı halde gerekenleri yapmayanların adı sicilden silinir.

III- SONUÇ

Hukuk sistemimize 2013 yılında giren arabuluculuk kurumu, aradan geçen altı yılda geniş bir uygulama alanına kavuşmuştur. İş uyuşmazlıklarında dava şartı arabuluculukta elde edilen yüksek oranın ardından kapsam genişletilerek ticari uyuşmazlıklarda da dava şartı arabuluculuk sistemine geçilmiştir. 01.01.2019 tarihinde yürürlüğe giren 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanunla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa eklenen 5/A maddesi, ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkındaki uyuşmazlıklarda, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olmasını, dava şartı haline getirmiştir.

İş uyuşmazlıklarında dava şartı arabuluculuk kapsamında 2018 Yılı başından 2019 Ekim ayı sonuna kadar görevlendirmesi yapılan dosyaların (682.139) % 65'i (423.612), anlaşmayla sonuçlandığı, %35'lik kısmının anlaşmayla sonuçlanmadığı², kayıtlarda yer almaktadır.

² <http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/istatistikler/istatistikler/davasarti.pdf>